

Not 4

Högsta förvaltningsdomstolen meddelade den 7 februari 2024 följande dom (mål nr 2878-23).

Bakgrund

1. Utgångspunkten är att ränteutgifter är avdragsgilla vid inkomstbeskattningen av en näringsverksamhet. Det finns dock bestämmelser som begränsar rätten till avdrag. För vissa företag, bl.a. aktiebolag, finns det en generell avdragsbegränsning för negativa räntenetton som innebär att endast en viss del av räntenettet är avdragsgillt. Med negativt räntenetto avses skillnaden mellan ränteutgifter som ska dras av och ränteinkomster som ska tas upp, om ränteutgifterna överstiger ränteinkomsterna.

2. Vid tillämpningen av de bestämmelser som på olika sätt begränsar rätten till avdrag för ränteutgifter avses med ränteutgifter ränta och andra utgifter för kredit, och utgifter som är jämförbara med ränta. Med ränteinkomster avses inkomster som motsvarar ränteutgifter.

3. Hoist Finance AB förvärvar portföljer av förfallna fordringar till ett pris som understiger fordringarnas sammanlagda nominella belopp. Bolaget ansökte om förhandsbesked för att få klarhet i hur inkomsterna från portföljerna ska behandlas vid beräkningen av bolagets räntenetto. Av ansökan framgår följande.

4. Fordringsportföljerna redovisas i enlighet med den internationella redovisningsstandarden IFRS 9 till upplupet anskaffningsvärde med tillämpning av en s.k. effektivräntemetod. Varje fordringsportfölj redovisas för sig. Bolaget tillämpar en kreditjusterad effektivränta som beräknas genom att bolaget först gör en uppskattning av förväntade kassaflöden från tillgången för respektive år. Därefter räknas den räntesats fram som exakt diskonterar de uppskattade framtida kassaflödena till fordringsportföljens redovisade värde vid det första redovisningstillfället. Effektivräntan som fastställs vid förvärvstillfället är fast och används sedan för att beräkna portföljens värde vid varje framtida tidpunkt.

5. De kassaflöden som diskonteras är framtida kassaflöden i form av avtalsenlig amortering, räntor och avgifter upplupna under säljarens och bolagets innehavstid. Vilka typer av avgifter som tas ut beror på vilken typ av fordringar som ingår i portföljen. På alla fordringar som förvärvas från finansiella institut utgår det dock dröjsmålsränta och mindre administrativa avgifter eller påminnelseavgifter om betalningar inte sker i enlighet med avtalet.

6. Årets redovisade ränteintäkt beräknas genom att effektivräntan multipliceras med fordringsportföljens redovisade värde för aktuellt år. Ränteintäkten redovisas i resultaträkningen under rubriken "Ränteintäkter". Om portföljen avkastar enligt prognos innebär detta att skillnaden mellan portföljens anskaffningskostnad och totalt inkasserat belopp redovisas som ränteintäkt över hela inkasseringsperioden.

7. Differenser mellan de uppskattade kassaflödena och de faktiska kassaflödena redovisas i resultaträkningen under rubriken "Nedskrivningsvinster/-förluster". Under den rubriken redovisas även förändringar av nuvärdet av de framtida prognostiserade kassaflödena, vilka uppstår vid reviderade bedömningar av dessa kassaflöden.

8. Bolaget ville veta om den del av bolagets inkomster från dess fordringsportföljer som i enlighet med bolagets redovisningsprinciper klassificeras som ränteinkomster ska anses vara ränteinkomster vid beräkningen av bolagets räntenetto. För det fall ränta som beräknas enligt effektivräntemetoden inte anses vara en ränteinkomst ville bolaget veta om beräkningen av ränteinkomsterna kan baseras på respektive fordrans utestående belopp multiplicerat med avtalad ränta. Om fordringarnas utestående belopp inte kan utgöra basen för beräkningen av ränteinkomsterna ville bolaget veta vilket värde som basen ska utgöras av.

9. Skatterättsnämnden ansåg att de inkomster som beräknas enligt effektivräntemetoden och som enligt god redovisningssed klassificeras som ränteinkomster vid beräkningen av räntenettet. Vid den utgången behövde övriga frågor inte besvaras. Högsta förvaltningsdomstolen ändrade dock förhandsbeskedet och förklarade att de inkomster som beräknas enligt en effektivräntemetod och som enligt god redovisningssed klassificeras som ränteinkomster inte utgör sådana ränteinkomster som ska beaktas vid beräkningen av räntenettet. Eftersom övriga frågor inte hade besvarats av Skatterättsnämnden återförvisade Högsta förvaltningsdomstolen målet i dessa delar till Skatterättsnämnden (HFD 2022 not. 23).

10. Efter återförvisningen till Skatterättsnämnden förtydligade bolaget att de återstående frågorna inte bara omfattar beräkningen av de inkomster som kan klassificeras som ränteinkomster vid beräkningen av räntenettet utan också hur stor del av dessa som får beaktas vid fastställandet av räntenettet ett visst beskattningsår.

11. Skatterättsnämnden fann i det nu överklagade beslutet att ränteinkomsten vid beräkningen av räntenettet ska baseras på fordrans utestående belopp multiplicerat med den avtalade räntesatsen, med beaktande av eventuella omförhandlingar och betalningsuppgörelser med gäldenären samt reglerna i den aktuella jurisdiktionen. Nämnden ansåg även att ränteinkomsten vid beräkningen av räntenettet ska tas upp enligt bokföringsmässiga grunder med tillämpning av en redovisningsmetod som är förenlig med god redovisningssed när en förfallen fordran förvärvas och effektivräntemetoden inte tillämpas. Med detta svar förföll återstående fråga.

Yrkanden m.m.

12. *Skatteverket* yrkar att förhandsbeskedet ska ändras och att Högsta förvaltningsdomstolen ska slå fast att den post som får ingå i räntenettoberäkningen är den del av de förväntade inkomsterna, beräknad enligt effektivräntemetoden, som motsvarar räkenskapsårets förväntade räntebetalningar avseende avtalad ränta på fordringarna, efter omförhandlingar och betalningsuppgörelser, hänförlig till tid efter förvärvet, samt sådan faktiskt betald ränta som överskrider det enligt effektivräntemetoden beräknade beloppet.

13. *Hoist Finance AB* anser att förhandsbeskedet ska ändras endast på så sätt att storleken på den del av de avtalade ränteinkomsterna som ska ingå i beräkningen av räntenettet ska avgöras av vad som ryms inom en redovisningsmässig beräkning enligt effektivräntemetoden.

Skälen för avgörandet*Rättslig reglering m.m.*

14. Av 14 kap. 2 § första och andra styckena inkomstskattelagen (1999:1229) följer att resultatet av näringsverksamhet beräknas enligt bokföringsmässiga grunder och vid beräkningen av resultatet ska inkomster tas upp som intäkt och utgifter dras av som kostnad det beskattningsår som de hänför sig till enligt god redovisningssed, om inte något annat är särskilt föreskrivet i lag.

15. I 24 kap. finns bestämmelser som begränsar avdragsrätten för ränteutgifter i inkomstslaget näringsverksamhet. Vad som avses med ränteutgifter och ränteinkomster vid tillämpningen av bestämmelserna i kapitlet definieras i 2 § respektive 3 §. Med ränteutgifter avses ränta och andra utgifter för kredit, och utgifter som är jämförbara med ränta. Med ränteinkomster avses inkomster som motsvarar ränteutgifter.

16. I 21–29 §§ finns bestämmelser om avdragsbegränsning för negativa räntenetton. Med negativt räntenetto avses enligt 23 § första stycket skillnaden mellan ränteutgifter som ska dras av och ränteinkomster som ska tas upp, om ränteutgifterna överstiger ränteinkomsterna. Enligt 24 § första stycket får ett företag bara dra av ett negativt räntenetto med högst 30 procent av avdragsunderlaget. Avdragsunderlaget utgörs enligt 25 § av resultatet av näringsverksamheten beräknat på visst sätt.

17. Avdragsbegränsningen för negativa räntenetton har föranletts av direktiv (EU) 2016/1164 om fastställande av regler mot skatteflyktsmetoder som direkt inverkar på den inre marknadens funktion samt av OECD:s rekommendationer avseende ränteavdragsbegränsningar (åtgärd 4) inom det s.k. BEPS-projektet mot skattebaseroering och vinstförflyttning. Avdragsbegränsningen ska enligt förarbetena vara förenlig med direktivet och OECD:s rekommendationer. Syftet med avdragsbegränsningen är dels att öka neutraliteten mellan finansiering med eget och lånat kapital, dels att motverka internationell skatteplanering med ränteavdrag (prop. 2017/18:245 s. 83 f.).

18. Enligt 5 § lagen (1998:189) om förhandsbesked i skattefrågor får, efter ansökan av en enskild, förhandsbesked lämnas i en fråga som avser sökandens skattskyldighet eller beskattning om det är av vikt för sökanden eller för en enhetlig lagtolkning eller rättstillämpning. Enligt 12 § ska Skatterättsnämnden avvisa ansökan om nämnden med hänsyn till ansökans innehåll finner att förhandsbesked inte bör lämnas. Avvisningsgrunderna kan exempelvis vara att det finns komplicerade utrednings-, bevis- eller värderingsfrågor eller att den av sökanden presterade utredningen är ofullständig (prop. 1997/98:65 s. 71).

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

19. Hoist Finance AB tillämpar en effektivräntemetod som enligt god redovisningssed är ett sätt att beräkna inkomster på förvärvade portföljer av förfallna fordringar. Bolaget tar upp dessa inkomster som intäkt det beskattningsår som de hänför sig till.

20. Bolagets ansökan har delvis besvarats genom HFD 2022 not. 23, som hänvisar till HFD 2021 ref. 62. Av 2022 års avgörande framgår att den ränta som Hoist Finance AB räknar fram enligt effektivräntemetoden

inte utgör ränteinkomster för bolaget vid tillämpningen av 24 kap. inkomstskattelagen eftersom den inkomst som beräknas enligt metoden inte enbart består av ersättning för den kredit som bolaget tillhandahåller gäldenären.

21. Den fråga som bolaget nu vill få besvarad är om beräkningen av ränteinkomsterna enligt 24 kap. inkomstskattelagen i stället kan baseras på fordringarnas utestående belopp multiplicerat med den avtalade räntan. Bolaget vill även veta hur stor del av inkomsterna som får beaktas vid fastställandet av räntenettet.

22. Det kan först konstateras att det redan av 14 kap. 2 § första och andra styckena inkomstskattelagen följer att inkomster ska tas upp som intäkt och utgifter dras av som kostnad det beskattningsår som de hänförs till enligt god redovisningssed (se även HFD 2021 ref. 62, punkt 28). I förevarande fall är det effektivräntemetoden som utgör god redovisningssed och som ska användas för att fördela inkomsterna mellan beskattningsåren.

23. Frågan är hur stor del av dessa intäkter som kan anses utgöra ränteinkomster enligt 24 kap. 3 § inkomstskattelagen och därmed ska beaktas vid beräkandet av räntenettet enligt 23 §.

24. Av HFD 2021 ref. 62 följer att endast den del av bolagets inkomster från de förvärvade fordringarna som motsvarar avtalad ränta och som belöper på tid efter bolagets förvärv utgör ränteinkomster vid beräkningen av räntenettet (punkterna 28–30).

25. Hur denna del av ränteinkomsten för en specifik fordran eller en portfölj av fordringar ska beräknas är en utredningsfråga som inte är lämplig att pröva inom ramen för ett förhandsbesked. Förhandsbeskedet ska därför inte besvaras i den delen.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen ändrar Skatterättsnämndens förhandsbesked och förklarar att endast den del av Hoist Finance AB:s inkomster från en förvärvad portfölj av förfallna fordringar som tas upp till beskattning och som motsvarar avtalad ränta ska anses utgöra ränteinkomster vid tillämpningen av 24 kap. 23 § inkomstskattelagen. I övrigt avvisas ansökan.

I avgörandet deltog justitieråden *Jermsten* (skiljaktig), *Bull*, *Baran* (skiljaktig), *Jönsson* och *Haggren*. Föredragande var justitiesekreteraren Veronica Montell.

Justitieråden *Jermsten* och *Baran* var skiljaktiga och anförde följande.

Den fråga som återstår att besvara är med vilket belopp avtalade ränteinkomster på en förvärvad portfölj av fordringar där inkomsten beräknas enligt effektivräntemetoden ska hänföras till det räntenetto som beräknas för ett visst beskattningsår vid tillämpningen av bestämmelserna om avdragsbegränsning. Utifrån det förfarande som vi anser bör användas för att bestämma ett sådant belopp finns det, enligt vår mening, förutsättningar för att besvara frågan. Högsta förvaltningsdomstolen borde därför ha utformat avgörandet samt skälen för avgörandet från och med punkt 25 enligt följande.

Högsta förvaltningsdomstolen ändrar Skatterättsnämndens förhandsbesked och förklarar att Hoist Finance AB:s ränteinkomster från en förvärvad portfölj av förfallna fordringar vid beräkningen av räntenettet enligt 24 kap. 23 § inkomstskattelagen ska vara det lägsta av summan av de avtalade räntorna och den intäkt på portföljen som enligt god redovisningssed redovisas som ränta. Återstående frågor avvisas till den del de inte har besvarats genom det nu sagda.

25. De inkomster på en förvärvad portfölj av fordringar som beräknas enligt effektivräntemetoden består till viss del av ersättningar för krediter. Vidare behandlas sådan eventuell vinst eller förlust som uppstår med avvikelser från den prognos som legat till grund för beräkningen av intäkten enligt metoden som en upp- eller nedskrivning av portföljen. Detta talar för att en intäkt enligt effektivräntemetoden, turordningsmässigt, i första hand bör hänföras till den avtalade räntan.

26. Det anförda innebär att det ligger nära till hands att dra slutsatsen att sådana avtalade räntor som högst motsvarar den inkomst som enligt effektivräntemetoden beräknas på portföljnivå och som tas upp till beskattning i sin helhet utgör ränteinkomster från portföljen vid tillämpningen av 24 kap. inkomstskattelagen och därför bör ingå i räntenettet. Den del av den beräknade intäkten enligt effektivräntemetoden som överstiger de avtalade räntorna som belöper på perioden anses då bestå av annat än avtalade räntor som gäldenärerna förväntas betala, t.ex. amorteringar och avgifter.

27. Om de avtalade räntorna däremot överstiger den intäkt som beräknas enligt effektivräntemetoden innebär det att det bedöms att det överskjutande räntebeloppet inte förväntas inflyta. Mot denna bakgrund och då det följer av 24 kap. 23 § inkomstskattelagen att endast ränteinkomster som tas upp till beskattning får ingå i räntenettet bör det överskjutande beloppet inte beaktas vid beräkningen.

28. Ett förfarande enligt det ovan sagda för att bestämma med vilket belopp avtalade räntor ska ingå i räntenettet är förenligt med vad som avses med ränteinkomster enligt HFD 2021 ref. 62.

29. Mot bakgrund av det anförda ska Skatterättsnämndens förhandsbesked ändras på så sätt att bolagets ränteinkomster från en förvärvad portfölj av det nu aktuella slaget ska vara det lägsta av summan av de avtalade räntorna och den intäkt på portföljen som enligt god redovisningssed redovisas som ränta. Vid sådant förhållande bör återstående frågor avvisas till den del de inte har besvarats genom det nu sagda.

Skatterättsnämnden (2023-04-27, Eng, ordförande, Bengtsson (skiljaktig), Dahlberg, Hammarström, Hellenius, Sundin och Werkell):

Förhandsbesked

Fråga 2:¹ Ränteinkomsten enligt 24 kap. 3 § inkomstskattelagen ska beräknas baserat på fordrans utestående belopp multiplicerat med den avtalade räntesatsen, med beaktande av eventuella omförhandlingar och betalningsuppgörelser med gäldenären samt reglerna i den aktuella jurisdiktionen. Vid beräkningen av räntenettet ska ränteinkomsten tas upp enligt bokföringsmässiga grunder med tillämpning av en redovisningsmetod som är förenlig med god redovisningssed när en förfallen fordran förvärvas och effektivräntemetoden inte tillämpas.

Skatterättsnämndens bedömning

Fråga 2

Med hänvisning till Högsta förvaltningsdomstolens bedömning i HFD 2021 ref. 62 och HFD 2021 not. 47 finner Skatterättsnämnden att det är den del av inkomsterna som motsvarar avtalad ränta och som belöper på tid efter Hoist Finance AB:s (Bolagets) förvärv av fordringarna som ska anses utgöra ränteinkomster hos Bolaget vid beräkningen av räntenettet. Frågan är då om ränteinkomsten ska beräknas baserat på fordrans utestående belopp multiplicerat med den avtalade räntesatsen.

I enlighet med de två ovannämnda rättsfallen ska den avtalade räntan anses utgöra ränta enligt definitionerna i 24 kap. 2 och 3 §§. Det ska därför först avgöras vad som är ränta enligt det enskilda kreditavtalet med gäldenären. I motiveringen till varför den inkomst som Bolaget beräknar enligt effektivräntemetoden inte är en ränteinkomst har Högsta förvaltningsdomstolen anfört att fordringarnas nominella belopp och den ränta som gäldenärerna och den ursprungliga borgenären har kommit överens om i princip saknar betydelse för storleken på inkomsten beräknad enligt denna metod. Detta uttalande ger enligt nämndens mening stöd för att utgångspunkten i denna del är att en ränteinkomst ska beräknas baserat på fordrans nominella belopp och den avtalade räntesatsen.

Vid Bolagets förvärv av fordringar kan det ske omförhandlingar och betalningsuppgörelser med gäldenärerna. Med hänsyn till att det är inkomster som motsvarar avtalad ränta som belöper på tid efter Bolagets förvärv av fordringarna som ska anses utgöra ränteinkomster hos Bolaget ska eventuella omförhandlingar och betalningsuppgörelser beaktas vid beräkningen av ränteinkomsterna. Vidare ska reglerna i den aktuella jurisdiktionen beaktas vid beräkningen, såsom om Bolaget får ta ut ytterligare ränta på sin fordran mot gäldenären.

Det ovan sagda innebär att ränteinkomsten enligt 24 kap. 3 § ska beräknas baserat på fordrans utestående belopp multiplicerat med den avtalade räntesatsen, med beaktande av eventuella omförhandlingar och betalningsuppgörelser med gäldenären samt reglerna i den aktuella jurisdiktionen.

Fråga 2 innefattar även frågan hur stor ränteintäkt som Bolaget ska ta upp vid beräkningen av räntenettet enligt 24 kap. 23 §.

¹ Se HFD 2022 not. 23 för en redovisning av svaret på fråga 1 (red. anm.).

Räntenettet är skillnaden mellan ränteutgifter som ska dras av under beskattningsåret och ränteinkomster som ska tas upp samma beskattningsår (prop. 2017/18:245 s. 369). Vid beräkningen av räntenettet behöver man således bedöma till vilket beskattningsår en ränteinkomst ska hänföras.

Enligt förarbetena bör god redovisningssed styra i frågan avseende till vilket år en ränteinkomst eller ränteutgift ska hänföras (a. prop. s. 210 och 220). Att resultatet av en näringsverksamhet ska beräknas enligt bokföringsmässiga grunder och inkomster tas upp som intäkt och utgifter dras av som kostnad det beskattningsår som de hänför sig till enligt god redovisningssed följer vidare av 14 kap. 2 §.

God redovisningssed får därmed anses avgöra hur stor ränteintäkt som ska ingå i räntenettet ett visst beskattningsår. I detta fall kompliceras situationen av att de ränteinkomster som ska beräknas utifrån de enskilda kreditavtalen är något annat än de inkomster som periodiseras i Bolagets redovisning enligt effektivräntemetoden.

En utgångspunkt för bedömningen är att Högsta förvaltningsdomstolen som framgår ovan har funnit att den inkomst som Bolaget beräknar enligt effektivräntemetoden inte är en ränteinkomst för Bolaget vid tillämpningen av 24 kap. inkomstskattelagen. Effektivräntemetoden har således inte ansetts kunna läggas till grund för att avgöra vad som är en ränteinkomst hos Bolaget.

Vidare har Högsta förvaltningsdomstolen i HFD 2021 ref. 62 hänvisat till de principer som ligger till grund för god redovisningssed och därvid funnit att en ränteinkomst vid ett borgenärsbyte ska beaktas enbart av den borgenär som var fordringsinnehavare under den tid som räntan belöper på. Detta trots att den inkomst som bolaget räknade fram enligt effektivräntemetoden — och som enligt god redovisningssed var ränta — byggde på uppskattningar av framtida kassaflöden som inkluderade räntor upplupna under den ursprungliga borgenärens innehavstid (jfr också HFD 2021 not. 47). Även i detta sammanhang tycks domstolen således ha underkänt effektivräntemetoden och i stället utgått från en annan redovisningsmetod.

Mot den bakgrunden är Skatterättsnämndens bedömning att effektivräntemetoden inte heller kan användas som utgångspunkt för att avgöra hur stor ränteintäkt som ska ingå i Bolagets räntenetto ett visst beskattningsår. Vid beräkningen av räntenettet ska ränteinkomsten i stället tas upp enligt bokföringsmässiga grunder med tillämpning av en redovisningsmetod som är förenlig med god redovisningssed när en förfallen fordran förvärvas och effektivräntemetoden inte tillämpas. Det innebär att god redovisningssed med bortseende från effektivräntemetoden avgör hur stor del av den framräknade ränteinkomsten som ska tas upp i räntenettet.

Fråga 3

Med hänsyn till svaret på fråga 2 förfaller fråga 3.

Bengtsson var skiljaktig och anförde:

Jag delar i grunden majoritetens uppfattning; praxis får anses innebära att ränteinkomsten enligt 24 kap. 3 § ska beräknas baserat på fordrans utestående belopp och avse tid efter förvärvet, eventuella omförhandlingar och betalningsuppställningar med gäldenären samt reglerna t.ex. om

huruvida ränta får tas ut i den aktuella jurisdiktionen ska vara styrande och ränteintäkten ska beräknas utifrån bokföringsmässiga grunder.

Jag kan för min del inte se att det finns något utrymme för att hänvisa till god redovisningssed eftersom effektivräntemetoden exklusivt är god redovisningssed för det aktuella slaget av transaktioner och praxis innebär att den metoden inte kan tillämpas vid beskattningen.

Av större praktisk betydelse är att en periodisering av en inkomst som bestämts utan hänsyn till de beräknade eller faktiska betalningsströmmarna för respektive kreditavtal med stor sannolikhet kommer att ge ett materiellt helt felaktigt resultat där de samlade ränteintäkterna som läggs till grund för tillämpning av räntebegränsningsreglerna i många fall vida kommer att överstiga den samlade avkastningen på kreditavtalet. Det som periodiseras och behandlas som en ränteintäkt blir normalt en rent fiktiv inkomst eftersom det nominella kreditbeloppet helt saknar företagsekonomiskt intresse och inte har någon eller i vart fall mycket liten korrelation till gäldenärens betalningar. Min uppfattning är att periodisering enligt bokföringsmässiga grunder i detta fall måste innebära att den samlade intäkten från avtalet motsvarar inbetalningarna från kreditavtalet och att ränteintäkten motsvarar räntans andel av den årliga inbetalningen beräknad enligt de ovan angivna principerna. Betalningarna får då anses vara en approximation av värdet på den räntefordran som belöper på året. Jag anser att förhandsbeskedet borde ha utformats så att ränteintäkten begränsats på detta sätt.